OPT motive
săptămânal de cultură
nr.6
29 noiembrie
2021

prizonier al ploii
având la cină tulburători musafiri
ca Apollinaire, Cendrars ori Braulio Arenas.

Jorge TEILLIER SANDOVAL

foto: Oana Boşca Mălin

Renunțarea

Doina Ruști

Cei mai mulți oameni te îndeamnă să fii curajos și să-ți urmezi visul până la capăt. Dar acest vis uneori nu duce nicăieri, este doar un vehicul defect. În plus de asta, idealurile, mai ales cele clădite cu pasiune și cu ambiție, dau dependență. Ți-ai dat seama că dorințele tale sunt doar utopii, dar nu te înduri să le părăsești. Ai muncit pentru ele, ai investit energie, timp, bani. Cum să renunți?! Și totuși abandonarea unui drum, de multe ori are beneficii nebănuite.

Renunțarea este la fel de grea ca orice luptă. Și nu mă refer aici la ieșirea din vicii, de sub obsesiile maladive, ci la acea schimbare de planuri făcută la mijlocul unui drum. Când renunți? Când știi cu adevărat că trebuie să deschizi altă ușă? Ei bine, dacă timp de un an n-ai făcut niciun progres, nu spun că totul e pierdut, ci doar c-ar trebui să te gândești că viața e foarte scurtă, iar anul ăla de așteptări nu mai poate fi recuperat niciodată. Așa este și cu scrisul: sigur că dacă perseverezi până la urmă publici o carte, dar merită acest timp? Nu cumva e doar ambiție, doar muncă fără talent? Pornirile epice nu sunt întotdeauna semne că vei fi scriitor. Se pot face multe altele când ai aptitudini narative. Poți să creezi povești pe frunze, pe telefon, pe pânza fină a unei zile. Să povestești ce-au scris alții. Prin urmare, când cineva îmi cere un sfat scriitoricesc, primul lucru care îmi vine pe limbă e să-l îndemn să învețe regulile renunțării. Însă n-o spun. Nimeni n-ar crede în valoarea sfatului meu. M-ar urî cu pasiune, până la capătul visului său. Tocmai de-aia nu vă dau acest sfat, ci-l scriu aici, pentru cineva care a așteptat mult, iar în momentul ăsta are nevoie doar de o privire complice și-atât.

Viața de pe salteluțe

Mihai Ivașcu

La FNT-ul din toamna asta, spectacolul *Inimă și alte preparate din carne* a fost pentru mine un cadou necesar – între atâtea spectacole contemporane cu „conflict", cu „acțiune" și (plictisitor, zău!) cu personaje „cu care să vrei să ții".

Dacă teatrul e ca viața, atunci astea n-au ce căuta (cumva, au tot mai puțin de *găsit*): convențiile pe care și azi le îndeplinim nu mai consfințesc, ca altădată, „sensul", ci numai uleiul (cosmetic) menit să ne camufleze interiorul amorsat și să reducă fricțiunea traumatică cu celălalt. Tensiunea s-a încrustat deja în țesătura lumii, ea nu mai e „aici" sau „dincolo" și, în tot cazul, nu se poate „rezolva". Arareori trăim „situații". În general, trăim interstiții, trăim „între". Facem „bine". Suntem singuri, împreună, și ne simțim minunat (cu ghilimele ori fără). Ne suim nu într-un *roller coaster*, cum se tot scrie despre spectacolele „care te poartă", dar într-o mașină de bâlci de Drobeta Turnu (sic!), pe care un nea Vasile o gâdilă pe două viteze, ca să provoace-n noi abulie sau adrenalină.

Iar dacă teatrul e altceva decât viața, atunci trebuie că-i poezie, sau coșmar, sau moarte – oricum, ceva foarte aproape de „nimic", de golul nostru structural (pe care totuși îl putem *exprima*). Coman și Afrim lucrează minunat și cu varii românisme această sensibilitate a procrastinării – „istoria s-a sfârșit", zice postmodernismul, „da, dar îi urmează un *sequel*", continuă, încă ironic, însă tandru, metamodernismul. Lumea pe care poetul și regizorul o imaginează manifestă un gen de prezent continuu, tăiat, pe alocuri, de prezentul „istoric" (începuturile pandemiei).

Personajele par forme noi ale tipurilor afrimiene clasice, fac ecou fin unor *hit*-uri ca *Sub fiecare pas e o mină neexplodată dintr-un război neterminat cu tine*, *Casa cu suricate*, *Grand Hotel Pasărea Retro*, au replici irezistibile (*Dacă mă-ntreba ceva răspundeam, dacă nu, stăteam în capul mesei și transpiram*) și trăiesc ce li se-ntâmplă de la înălțimea odihnitoarelor pentru șezut. Pe „salteluțe" (ca să rămânem în spiritul lor) se face dragoste și se pierde vremea, din canapea ne privește cuplul de vârsta a doua (el, „milițian pensionat grizonat", ea, „fostă șefă de sală la restaurantul Minerva" – splendid!), într-o rână ne-amintim de concertul Compact dintr-a X-a, la orizontală ne lăudăm c-am câștigat debutul la Blecher. Monologurile poetului, actuale și deloc vârtoase, se desfac, la regizor, într-un univers senzual și comic în care tronează senzația de coexistență: iluzii ușoare, întâlniri sumare, intersecții, ghem de semne și semnale mereu-cotidiene și foarte *middle-class* (job-ul la radio, desenele copiilor la capul patului, cumpărături de poftă etc).

Inimă și alte preparate din carne, în pofida numelui, nu-i un spectacol visceral, cât „dermic": ni se-arată piele și ghicim „piele" – resturi din alt secol (ce rezonanță nouăzecistă are „postliceala" din gura fascinantei Raluca Păun, ce obraz, anii '80 se desprind de sub ochelarii

cu ramă de baga ai vânzătoarei de Alimentară!), certitudini care fisurează biografiile progresiv-incerte ale figurilor Coman-Afrim. Se decupează din scenă fluturele enorm pe care toți îl observă și care incomodează într-un fel subtil, dar bizar: un *glitch*-oglindă într-o rețea de alterități complice, de inși sastisiți să facă și cel-mult-dispuși să fie. De neratat.

Inimă și alte preparate din carne, după un text de Dan Coman, Regia artistică, video și univers sonor, Radu Afrim, scenografia Irina Moscu, Sound design Mihai Dobre, Teatrul Național „Marin Sorescu" Craiova.

Între EL și TU... suntem NOI

Flavia Iosef

Citind poezie contemporană, descoperim că există legături între „cireșe", „muște", „mofturi" și „softuri". Citindu-l pe Ghe Adacor, ne dăm seama că este perfect plauzibilă asocierea dintre „gândul distanței" și imaginea atât de banală a unui om care, oricât ar fi de „fermecător", „în acest moment/ mănâncă ce mănânc și eu". Iluzii, idei de versuri pentru poemul ideal sau o simplă porție din cireșele amintite mai sus? În definitiv, nici nu prea contează.

Tot ceea ce ne interesează este că imaginea unui bar în care „clienții beau fără să le pese" îi trezește lui Ghe Adacor fiorul poetic prin sau din care împletește „Straturi" prozodice ce se adaugă poeziei de azi.

Nu ne deranjează să găsim, cu vreo patru versuri mai sus, aluzii la „o gumă de mestecat prinsă-ntr-un sărut" – perspectivă prea puțin estetică –, din moment ce imediat după aceasta citim încântați poate cele mai în vogă sfaturi ale vremurilor actuale: „crede în tine, fă ce îți place". Să ne lăsăm speriați de continuarea ce trece de la optimism și încurajare la aluzii, la „schizofrenie" sau la fatidicul „mă ștergi de pe listă"? Mai bine ne-am lăsa amuzați de tonul vădit avangardist al poetului preocupat de două datorii epocale: una, către „economia mondială", pe care a văduvit-o de „două ore de muncă" și cealaltă, la fel de catastrofală, întruchipată de „ascuțitoarea [nerestituită] colegei de bancă".

Ironie gratuită sau umor sarcastic? Din nou, nu prea contează, în această lume în care „nervii au înlocuit nervurile" și „așteptarea vieții" a devenit echivalentă cu „așteptarea morții". Deja întrezărim, în aceste frânturi de manifestare poetică, amprentele unei gândiri filosofice, profunde, ce pare că își găsește o supapă în umor, simțind probabil la intensitate maximă sufocarea produsă de o lume dură. O lume în care „suntem doar noi și cuvintele care se nasc gravide". Altfel spus, chiar dacă solitudinea ne apasă, păstrăm speranța imaginației, a cuvintelor care transmit idei și a ideilor care se multiplică și ne ajută pe noi, bieții „mineri ai întâmplătorilor", să uităm măcar din când în când că „am dezvoltat chipuri de oțel", sub comanda unui „stăpân nemilos". Timpul? Destinul? Însuși omul ca specie marcată de trei repere care mai mult limitează: „drumurile zilnice, datoria, rostul".

Până la urmă, din fiecare vers ce nu mai pare deloc facil ori dictat de hazard, irupe un strigăt mocnit de protest față de temnița care ne poartă și pe care o purtăm în noi, cei „vinovați pentru că simțim vinovăție". Vinovăție pentru că am îndrăznit să „urcăm în vârf" fără să ne mai uităm în jos, pentru că, după ce am căzut, am ajuns să purtăm „haine pe care scria ură", pentru că suntem „prea eterni" și în același timp, „prea actuali".

Pe scurt, un paradox, o oglindă în care se reflectă poetul care empatizează cu noi pentru ca, în următoarea secundă, să ne arunce în față inesteticul propriei murdării; murdăria noastră, dar și a lui: „o cititorule, seamăn al meu, gunoi al meu". Al nostru, al lumii, al poetului contemporan care nu este „nici scriptor, nici DJ", ci un „veșnic elev/ un om cu mulți dumnezei", sfâșiat între paradoxuri („Un om cu mulți dumnezei/ moșteniți de la mama/ înjurați de tata").

„Uite albul sfârșitului", uite o mostră din arta poetică atât de revoluționară a lui Ghe Adacor, uite cum ajungem să ne întrebăm: chiar este „un vers simulat mai adevărat decât emoția unui copil?". Nu avem voie să ne ducem întrebarea până la capăt, pentru că „cine se comportă urât nu primește desert" și, mai presus de orice, „o întrebare este o spirală". Până unde să mai continuăm?!

Bogdan Calciu: Desenând străzile orașului

Treceam odată pe la Radio și la poarta din Berthelot am dat de un tip chel, care desena pe un șevalet. A fumat o țigară, a tras de două ori c-un cărbune și-a intrat grăbit în clădire. Apoi, ne-am mai întâlnit de câteva ori, l-am văzut la pupitru cu multe fire. Abia după ce ne văzusem de vreo duzină de ori, a strigat după mine – Zenob, a zis el, nu cumva locuiești pe strada Doamnei? Am negat imediat, nu puteam să-i spun că locuiesc peste tot. Atunci am aflat că-l cheamă Bogdan Calciu. Lucrează la Radio, dar din când în când aude niște glasuri de zâne, care îl cheamă aiurea pe străzi, rugându-l să deseneze clădiri și părți neștiute ale orașului. Așa a ajuns să cunoască foarte bine cartiere întregi, iar cu timpul să călătorească în alte epoci.

Pe ce stradă ai locui, dacă ai avea de ales?

Pe strada Doamnei ar fi pentru mine. E acolo o zonă, în care am avut tot felul de întâlniri, cu oameni atât de interesanți pe cât nici nu pot povesti. Odată am și desenat zona aia, de la Biserica Rusă mai jos, iar pe măsură ce făceam străzile, n-o să mă crezi, dar auzeam muzică de pian, pași de dans.

Te-ai rătăcit vreodată în oraș?

Oh, da! Orașul e parșiv. Mai ales zonele de case sunt primejdioase, sunt populate cu fantome, care te induc în eroare. Într-o vară, când aveam multe de făcut, cum am eu de obicei, m-am rătăcit prin sectorul 5, pe niște străzi care păreau ireale; eram într-un labirint, mai ceva ca în Lipscani, cu străzi circulare, cu ganguri… Cu chiu, cu vai am ieșit într-un bulevard și-am luat un taxi. Cum am ajuns acasă, am desenat harta rătăcirilor mele și arăta ca un ghem. Asta e cu desenele – arată mai mult starea de spirit decât un adevăr general.

Ai desenat mult locuri și clădiri din București. Care dintre desenele tale îți vin imediat în minte?

Ateneul. Cred că l-am desenat de zeci de ori, din diferite perspective, din unghiuri diferite. A fost expus de multe ori la Biblioteca Metropolitană și la Galeria Labirint. Cred că l-aș putea desena și cu ochii închiși, cum se zice. Îi știu fiecare detaliu, fiecare treaptă.

Dar ce zonă din București n-ai desenat încă?

Pe la Foișorul de Foc mi-ar plăcea, din Olari până dincolo de bulevardul Ferdinand – cred c-aș putea desena multe locuri interesante, în special străzile vechi, sunt câteva pe-acolo care ar merita o peniță. Iar din zona prin care mă învârt, adică pe la Radio, cred că mi-a rămas strada Cazzavillan.

Pe hărțile tale apar și personaje, oameni în mișcare. Există și unele recurente?

Sunt siluete, umbre care revin. Dar despre asta știu doar eu. Sunt un fel de vizitatori anonimi ai orașului.

Ce-ți place cel mai mult să faci: hartă veche sau nouă?

Veche, evident! Îmi place să reconstitui, să readuc o lume care s-a dus. Îmi place Epoca fanariotă, cu precădere. Am desenat Gorganul, partea veche a orașului, locuri legate de alte vremuri, de întâmplări, hărți pentru romane. Niciodată n-am desenat tot ceea ce aveam în minte – de pildă Pădurea Cotroceni, de pe harta *Homericului*, aș face-o altfel, cu mai multe detalii. După ce termin un desen, mai ales de epocă, mai rămân multă vreme în zona respectivă și îmi imaginez detaliile lipsă. Dacă cineva mă roagă să fac o reconstituire, cu siguranță adaug și lucruri care nu interesează pe nimeni. Odată cineva voia să desenez un grup, pornind de la mai multe fotografii, era o compoziție. Dar între timp am uitat personale și am adăugat acelui grup un personaj pe care nu-l cunoștea nimeni. Și cu hărțile e la fel, sunt locuri din fostul București existente doar în imaginația mea.

Când a plecat

Ligia Pârvulescu

Aveam cinci ani. Un salt din întuneric în spatele meu și o amenințare cu arma. Glumesc. Nimic de felul ăsta nu mi s-a întâmplat, nici în copilărie și nici mai târziu; mai mult, de copil chiar am îndrăgit armele, jocurile de acțiune și tot ce însemna jucărie motorizată – mașinuță, avion, motocicletă. Am avut o copilărie fericită, pe care mi-am petrecut-o în Ploiești – orașul care pentru mine a rimat mereu cu bucuria. La fel de mult, precum armele și motoarele, îmi plăceau caii și plimbările în căruțele țiganilor care treceau adesea pe lângă bloc; îmi plăceau atât de mult încât o aduceam pe bunica la exasperare cu disparițiile mele subite de acasă pentru ore în șir. Îmi spunea că eram neascultătoare și rea, că la început îi era teamă că aveau să mă fure țiganii, dar că pesemne și ei vedeau cât de neastâmpărată eram, de mă tot aduceau înapoi. Era felul ei de a-mi spune cât de mult însemnam pentru ea, nu aveam noi nevoie de cuvinte mari. Nu am avut nevoie de ele nici când, peste ani, bolnavă de cancer în stadiu terminal, bunica m-a rugat să-i fac ceva încât să plece mai repede, să nu se și să nu ne mai chinuie. „Ți-am stricat vacanța la Roma, încă e timp s-o rezolvăm și să poți să pleci”. „Nu plec nicăieri, vacanța mea ești tu, așa cum ai fost de când mă știu”. De atunci, de câte ori văd căruțe trase de cai mă gândesc că până la urmă a avut dreptate, doar că cea furată a fost ea. Și i-aș spune să fie rea, măcar puțin, acolo unde e, poate așa ar aduce-o cineva înapoi.

Peter Handke, *Femeia stângace,* Ed. ART, 2021
Cum ar fi dacă ne-am vorbi unii altora fără menajamente, ca niște topoare, și cu cea mai ridicolă cruzime am da frâu liber fantasmagoriilor sau sferturilor de adevăr pe care le gândim unii despre alții? Răspunsul îl găsiți în „Femeia stângace", microromanul lui Peter Handke, laureatul Premiului Nobel pentru Literatură în 2019. Folosind celebra sa tehnică literară a de-familiarizării (*ostranenie*), descinsă din formaliștii ruși, Handke desfășoară, prin intermediul unui personaj feminin, harta complexă a unei căderi nervoase. Numai că disperarea lui Marianne devine treptat un ritual al eliberării. **(Liviu G. Stan)**

Jean-Christophe Rufin, *Spânzuratul de la Conakry,* Ed. Crime Scene Press, 2019
O întâmplare agită apele în portul Conakry, capitala exotică a Guineei: într-o dimineață, un bărbat este găsit spânzurat de vârful unui catarg. În jurul acestei morți misterioase, Jean-Cristophe Rufin, laureat al Premiului Gouncourt în 1997 și în 2001, proiectează un excelent thriller diplomatic, purtându-ne în subteranele instituționale ale Africii postcoloniale. Pe urmele acestui caz pornește Aurel Timescu, un refugiat român ajuns consul al Franței. **(Liviu G. Stan)**

Nathacha Devi Appanah, *Rien ne t'appartient,* Editura Gallimard, 2021
Nathacha Devi Appanah a scris romanul *Rien ne t'appartient* pe care l-a publicat anul acesta, în luna august. Volumul are drept pivot o femeie, care este pusă într-o situație-limită. Rămasă văduvă, Tara cade într-o stare de durere și de depresie, doliul fiind pentru ea o perioadă de nostalgie și de rememorare din care pare că nu mai vrea să se dezmeticească. Vizita fiului o face să străbată din nou douăzeci de ani de fericire și de greutăți, pe când fusese o fiică alintată. Romanul se bucură de cronici pozitive, cititorii fiind încântați de faptul că scriitoarea a reușit, în puține pagini, să exprime o sumedenie de stări și de nuanțe. **(Diana Dragoman)**

Dumitru Crudu, *Margareta noastră,* Ed. Cartier, 2021
Noul roman al lui Dumitru Crudu are în centrul său un pseudo-triunghi amoros format din personajul narator, Colea Iarușevschi, un scriitor destul de bine cotat, din poetul – fenomen, Marius Terebnea și din Margareta, poetă relativ minoră și femeie fatală, iubita/ amanta celui din urmă, de care cel dintâi fusese îndrăgostit nebunește în timpul facultății, sentiment ce nu l-a părăsit însă niciodată pe de-a-ntregul. În plan secund se profilează și întreaga lume literară basarabeană, pigmentată de intrigi, de orgolii, de mediocrități și bineînțeles de un perpetuu conflict dintre rusofili/ securiști/ KGB-iști și românofili/ unioniști, precum și de complexul de inferioritate pe care încearcă să îl inducă scriitorilor basarabeni, confrații lor din România. Un roman actual, bine scris, care aruncă o lumină nouă asupra literaturii *basa*. **(Romeo Aurelian Ilie)**

Javier Marias
Așa începe răul
Ed. Litera, 2021

Liviu G. Stan

Un roman hipnotic și plin de suspans. Greu de egalat acest extraordinar romancier atunci când vine vorba de magnitudinea introspecției. Fraza arborescentă a lui Javier Marias sapă ca o mașină de foraj în viclenia politicii, în sechelele istoriei și-n jocurile de putere ale erotismului.

Suntem în Madrid, 1980, la cinci ani după moartea tiranului Franco. Rănile dictaturii supurează, iar secretele de familie se vor adânc îngropate. Însă adevărul nu funcționează niciodată după voia oamenilor. Marias își folosește aici personajele ca pe niște oglinzi deformatoare, în care se răsfrâng perspective dintre cele mai pestrițe asupra Răului, iar o ramă unificatoare a acestora ar putea fi găsită într-o replică a unuia dintre protagoniști, regizorul de film Eduardo Muriel: „Dreptatea e întotdeauna înspăimântată de magnitudine, supraabundența o excedează, o inhibă cantitatea. Toate astea o paralizează și o sperie, încât e nerealist să se apeleze la ea după o dictatură, sau după un război, până și după o simplă linșare într-un sat nenorocit, mereu sunt prea mulți cei care iau parte".

Mr. Wilder & Me

Alexandra Niculescu

Mai ştiţi bestsellerul lui Jonathan Coe, *Middle England*? Era o carte densă, cu multe planuri și personaje, o construcţie laborioasă, care sigur a presupus multă migală și atenţie. Ei, în *Mr Wilder & Me*, scriitorul a căutat ceva diferit: o avem în centru pe Calista (cu tată grec și mamă englezoaică) care-și amintește de marele Billy Wilder și-i face un fel de odă, deși are o privire destul de obiectivă. Cine n-a văzut măcar o dată *Some Like It Hot* sau *Sabrina* sau *Kiss Me, Stupid* sau *The Seven Year Itch*? Toate sunt filme regizate de Wilder.

Calista îl cunoaște când ea are douăzeci și unu de ani, iar el e deja spre finalul carierei, întâmplător, printr-o prietenă de călătorii, și, câţiva ani mai târziu, participă ca traducătoare și asistentă la filmările pentru *Fedora*. Echipa merge din Corfu în Lefkada, în Germania și-n Franţa, iar Calista e absorbită de lumea asta fascinantă la care n-avusese acces până atunci, și-i e groază, pur și simplu, de momentul în care trebuie să se întoarcă acasă, în plictisitoarea și în ceţoasa – spune ea – Atenă.

Deși e puţină acţiune (sunt puţine pagini și personaje), Coe aduce noutăţi, încearcă artificii, umblă la forma romanului, introduce scrisori și un scenariu în care trecem rapid (prea superficial, încât emoţia căutată nu are suficientă intensitate) prin punctele esenţiale din viaţa lui Billy Wilder: părăsirea iubitei ca să ajungă în America, Holocaustul, căutarea continuă a mamei lui, succesul, consecinţele războiului și efortul lui să facă un fel de dreptate, eșecurile, revederea iubitei și căsătoria cu o altă femeie.

Totuși, în afară de tonul sobru al scenariului din roman – văzut și oferit ca o lecţie pentru un tânăr german care ia lucrurile prea ușor –, restul volumului are o notă inocentă, pentru că totul e spus din perspectiva Calistei, care nu știe mai nimic despre filme, care învaţă pe de rost păreri ale criticilor ca să aibă cu ce să participe la conversaţii, iar în rest își vede de povestea ei de dragoste, născută nu tocmai pe platourile de filmare, dar aproape, așa că poartă farmecul filmului undeva în ea, chiar dacă povestea în sine e extrem de comună și n-are sclipirea necesară ca să fie ea însăși subiect de film.

Coe arată de fapt propria lui admiraţie faţă de marele Billy Wilder, care ajunge să știe că nu mai e la modă, că nu mai e căutat, că viziunea lui nu mai corespunde, dar, totuși, știe că munca lui rămâne valoroasă. Scriitorul reușește să întredeschidă ușa spre viața lui Wilder, dar puţin și cu multă prudenţă, mereu folosindu-se de prezenţa suavă și stângace a Calistei.

Cartea are șase capitole numite după locul în care se află Calista, pentru că ea conduce cititorul peste tot, ea prezintă, ea spune cam tot. Recunosc: eu, când am citit titlul, imediat m-am gândit la o poveste de dragoste (și mă întrebam cine era iubita secretă a lui Wilder), dar nu aceasta este direcţia pe care a ales-o Coe; el a vrut o linie mai calmă, cu mai multe informaţii despre lumea filmului decât despre viaţa privată a regizorului.

Nu știu cât de necesare sunt detaliile din viaţa Calistei de acum, când nu mai are de mult nicio legătură cu Wilder: Coe ne spune despre familia ei, are două fete, una pleacă să studieze, alta vrea să avorteze, dar de fapt nu vrea, și Calista e cea care va trebui să crească nepotul. Curiozitatea noastră – a mea, cel puţin – așteaptă doar capitolele în care e vorba despre interacţiunea cu Wilder. Este totuși un amănunt din viaţa ei care încă îi amintește de fiecare dată de prietenia lor: de câte ori e disperată, Calista are o singură soluţie: mănâncă brânză Brie. Pare o copilărie, dar înainte să filmeze ultima scenă la *Fedora*, Wilder și Calista fac o mică plimbare împreună, sunt în Franţa, și șoferul le propune să se oprească la o rudă de-a lui, care e mare fan și care produce brânză Brie. Ei acceptă, până la urmă ruda îl confundase pe Wilder cu altcineva, dar tot le oferă toate tipurile de brânză. Are loc un fel de festin, doar cu pâine, cu brânză și cu vin, iar în timpul ăsta ea îi povestește cum și-a trăit prima dezamăgire în dragoste, cum a crezut și a așteptat, când, de fapt, băiatul n-o iubea, cel puţin nu așa cum avea ea nevoie. Wilder o ascultă, o îmbie să mai bea, să mai mănânce și tot ce o sfătuiește e să fie sigură că nu judecă greșit un om. Așa că, acum, după zeci de ani, Calista caută consolare și răspunsuri gustând brânza Brie.

Ea nu e actriță, nici nu vrea să fie. Firea ei modestă și ignoranţa ei ne permit nouă și lui Coe să ne apropiem de Wilder. Calista compune muzică pentru filme, ajunge chiar să fie destul de cunoscută, nu chiar faimoasă, dar e fericită că așa face parte din lumea filmului.

Jonathan Coe însuși compune muzică și combină cele două pasiuni.

În volumul prezent el păstrează totuși o oarecare distanţă faţă de Wilder; deși suntem martori la ce se petrece, la trăirile lui din timpul filmărilor, nu suntem niciodată suficient de aproape de el. Chiar dacă știm ce simte, prin intermediul cuvintelor și gesturilor lui și prin accesul la gândurile Calistei, tot rămânem undeva pe locurile din spate, de unde avem o imagine de ansamblu, o imagine a talentului lui, a felului în care se ajunge de la idee la film.

Aș fi vrut să nu se mai termine scrie pe prima copertă, care e foarte atrăgătoare, de altfel. Am și eu aceeași dorinţă, în sensul că dacă ar fi continuat, s-ar fi ajuns la o altă profunzime, la o altă apropiere de Wilder, dar poate Coe nici nu a dorit lucrul ăsta, ci numai să vorbească despre film, despre cât de greu e să realizezi ceva, despre eșecurile pe care le au și cei faimoși, despre cum apar mereu alţii gata să arate că ești demodat și că ei sunt în trend, deși mai au mult de învăţat.

Vocea celui de jos

Vicu Zenescu

Ani la rându-mi am fumat țigările lui taică-miu
și am făcut din fum să apară și să dispară lumina felinarului
Privește în rostogolire la câinii care latră la păianjeni
Ce și-au făcut pânză în calendar din frunze căzătoare
Naive prietene de suflet lăsând loc altora
Mulți s-au rafinat Eu am rămas la fel de barbar și pe față
Mulți văd Visează la autografe pe cărți Nu pe amenzi

Un strop de conversație

Pavel Nedelcu

Tăcerea se instală pe nesimțite, ca o pânză de păianjen într-un colț de cameră. Este ea premergătoare lucrurilor cu adevărat importante? Domnul Franz crezuse mereu că da, din moment ce se instalează acolo unde conversația ajunge într-un punct mort. Iar dacă un dialog a ajuns într-un punct mort, este pentru că nu se vorbea, de fapt, despre lucruri importante sau pentru că, după ce acestea s-au epuizat, nu a mai rămas de întins decât o spoială, un ecou decolorat și surd de vorbe goale și formule preconcepute. Nu și în cazul de față.

Întrebarea doamnei Nadia sau, mai bine spus, presupunerea, era suficient de deschisă pentru a porni o discuție destul de amplă despre începuturile domnului Franz ca agent de pază, însă din moment ce personajul nostru simțise o ușoară neîncredere în surâsul doamnei Nadia, în modul ei de a-l auzi fără a-l asculta, de parcă sunetul vocii sale ar fi făcut parte din zumzetul confuz al orașului, de a se uita la el fără să-l privească, de parcă materia ar fi fost transparentă, în fine, de a vorbi fără a spune mare lucru, personajul nostru, spuneam referindu-ne la domnul Franz, găsi de cuviință că, deocamdată, ar fi fost mai bine să tacă. Ba chiar, nemulțumit de nereușita povestirii și de comportamentul țeapăn pe care îl generase, începuse, pe nesimțite, a răspunde cam tăios, așa cum se poate observa recitind ultimele sale replici.

Dacă, așadar, tăcerea se instalase, aceasta nu se datora subiectului discuției ci, descoperirea poate părea banală și poate chiar este, nu vom obține niciun premiu pentru ea, altele sunt punctele forte ale acestei povestiri (oare?), se datora participanților la conversație. Domnului Franz în mod special care, acum stânjenit de situație, nu știa cu ce pretext să se ridice de la masă și să-și ia la revedere. Se uita pe fundul cănii cu ceai de parcă ar fi vrut să descopere acolo o lume ascunsă, microscopică. Câteva fire de zahăr făceau dragoste înainte să se dizolve complet unul în carnea dulce a celuilalt. Domnul Franz se holba indiscret la șerpuirea lor uleioasă.

Nu s-a putut afla cât timp a trecut până când unul dintre cei doi s-a hotărât să rupă tăcerea. Poate că rămaseră acolo două minute sau doi ani, ceea ce, în vremurile actuale, e totuna. Ploaia cădea în stropi mici care își dădeau coate în plonjarea lor naturală spre pământ. Coatele stropilor erau apoase, contactul dintre ei spărgea apa în miliarde de stropi mai mici care, cu aceeași îndârjire, își dădeau coate la rândul lor spărgându-se în miliarde de stropi mai mici care... Și pentru că, dacă cei doi ar fi rămas blocați în tăcere povestea noastră ar fi trebuit să se termine brusc aici, s-a întâmplat apoi ca doamna Nadia *să vrea* să vorbească.

(Fragment din romanul *Încotro ne îndreptăm*, Premiul al II-lea, la concursul Primul roman/2021. În curs de apariție la LITERA)

Ce-mi amintesc din anul 2012

Andrei Simuț

Au fost niște ani ai convergenței speciale între lecturi și realitate, nu doar pentru că etapele vieții depindeau total de lecturile făcute (pentru generația noastră era vremea examenelor, a scrierii licenței și apoi a admiterii la master), iar acest fapt dădea iluzia importanței totale a Cărții (iluzie pe care alți ani, mai recenți, s-au străduit s-o spulbere). Au fost ani ai escapismului total, când factorul politic nu avea mijloace de invadare în viața zilnică (refuzam încă să văd politicile culturale), distopia era un termen specializat rar folosit (nu un cuvânt la modă cum e azi), infodemia era o chestiune total necunoscută, iar existența zilnică părea angrenată inextricabil în aventura spirituală.

Dintre traducerile acelui an, mi-a atras atenția excelenta carte a lui Boris Buden, *Zonă de trecere*, apărută la editura Tact (alături de Idea, sunt cele mai bune edituri din Cluj în domeniul traducerilor de cărți teoretice), o radiografie atotcuprinzătoare pentru ticurile și pentru problemele epocii postcomuniste. Citeam cărți de teorie, dintre cele netraduse, aș menționa în primul rând *Living in the End Times* de inepuizabilul Slavoj Žižek, care avusese o perioadă de mare celebritate (a apărut caricaturizat într-un film hollywoodian), o analiză care se deschidea în multiple direcții: lectura ei m-a însoțit mereu în prima parte a anului, inclusiv în călătorii, iar cartea se potrivea perfect cu climatul lui 2011-2012. Spre exemplu, ideea de „privire imposibilă", unde intra fascinația pentru a privi scenarii apocaliptice, care implică de fapt absența privitorului-personaj (cazul filmului *Melancholia*, unde finalul filmului coincide cu sfârșitul total al lumii).

Un tablou furat

Victor Gingiu

Am un personaj care prin timpul facultății venea noaptea și aveam senzația că mă supraveghează când dorm. Era o umbră mată, care mă trăgea din pat, mă aspira, încât uneori mă trezeam dimineața pe jos, pe podea. L-am pictat ca să scap de el, să-i spulber misterul. Apoi m-am întâlnit cu un prieten din timpul liceului și am descoperit că și el avea un personaj similar, cu aceeași experiență. Chiar îl desenase. Nu era identic, dar semăna bine cu umbra mea. Atmosfera aia, oarecum ezoterică s-a risipit. Prin 2010, cred, a apărut un personaj la care țin mult. E o versiune a mea, un tip care merge pe marginea unei prăpăstii, nepăsător, cu bocceaua în băț. Iar în stânga lui se leagănă o vegetație din altă lume. El este aventurierul, cu el aș merge oriunde. Într-o zi tabloul acesta a dispărut, face parte dintre tablourile mele furate. În fiecare zi sper că cineva îl va recunoaște și mi-l va aduce acasă.

În căutare de iubiri, semne și minuni

Teodora Iuriusciuc

Estetismul pe care mi l-a evocat într-o primă fază cartea *Iubiri, semne și minuni. 10 povestiri* (Humanitas Fiction, București, 2021) este de bună seamă motivat atât de titlu, cât și de numele misterios care își asumă opera, minunat reflectată vizual pe copertă. *Kaya de Vos* are indubitabil o sonoritate aparte, invocând un referent mistic, menit a-l face pe cititorul neiniţiat să se aventureze fără ezitare prin toate fețetele universului narat. Spre a rezolva o parte din mister, să amintesc aici o singură informaţie biografică: Kaya de Vos este alteritatea nominală pe care și-a ales-o o scriitoare crescută în inima Bucureștiului (după cum chiar ea însăși povestește în *Cuvântul* introductiv), dar care acum predă arhitectura la o universitate din Europa.

Volumul este construit din *10 povestiri* aparent disparate, interconectate însă prin impresia de ruptură a firului narativ, fiecare istorisire având un sfârșit imprevizibil. Personajele care le populează sunt individualizate suficient cât să nu rămână doar umbre impersonale, ci voci credibile, care sondează propriul subconștient spre a-și releva cele mai adânci frici, secrete și (bineînțeles!) iubiri. Cititorul capătă de altfel acces doar la anumite fragmente din existența celor care se expun, voit sau nu, de-a lungul paginilor. Vorbim din această perspectivă de clipe ale prezentului, care declanșează în conștiința personajelor fluxul amintirilor, deci reîntoarcerea într-un trecut de obicei traumatic: „Distanța era destul de mare, de mirare că îl reperase pe omul acela. Era un bărbat, însă firește că nu avea cum să-i distingă chipul. Doar că ceva cunoscut, mersul, poziția (...) declanșară cumva o sonerie de alertă în capul ei. De fapt, acolo, în capul ei, totul se petrecuse foarte rapid".

Acțiunea din fiecare istorie pornește de la un anumit moment înscris în cotidian: o vacanță pe malul Mării Negre, o plimbare între frați, o vizită sau un accident. Vorbim însă despre momente ce se dovedesc de cotitură, deschizând accesul către un spectru de lumi în care personajele trăiesc experiențe marcante spiritual, la sfârșitul cărora se lasă dezbrăcate de mantia contingentului, ajungând până la osul spiritual al transcendentului. Acesta este frecvent mijlocit printr-o intimitate cu totul specială, care ne amintește de erotismul sacru teoretizat de Bataille. În cazul cărţii de faţă, erosul este cu adevărat descătușat abia în ultimele povestiri, ai căror protagoniști sunt transportați în sfera magică a unei iubiri percepute drept totale, printr-un scenariu care uneori devine halucinant, așa încât este asimilat cu dificultate și pus pe seama unei fantezii compensatorii. „Oare unde se închisese porțile lumii reale și unde începuse închipuirea să-și țească pânza complicată?", se întreabă spre exemplu Adrian, actantul din povestirea *Astre,* a cărui aventură intimă se sfârșește într-un mister insolvabil.

Un aspect caracteristic pentru stilul narativ la care apelează autoarea ţine de maniera sa de a destăinui poveștile sub forma unor false confesiuni. La o privire de ansamblu, volumul pare să fie alcătuit dintr-un lung șir de *păcate* mărturisite în cursul unor spovedanii literare. Personajele sunt dirijate prin propriile lor introspecții de către o instanță auctorială într-o autoanaliză segmentată, dar care, în final, formează o conștiință singulară, colectivă. Permutări ale viziunii narative ating inclusiv maniera de transpunere a episoadelor, homodiegeza se îmbină armonios cu heterodiegeza, formând un complex ansamblu de vederi care se completează reciproc, pentru o adâncire a misterului existenţial.

Îmi place în mod special felul în care Kaya de Vos reactualizează invariabilul literar al morții, un *topos* care are caracteristica fundamentală a unificării: teama de moarte unește oamenii, îi proiectează într-o sferă similară de suferință, îi aduce împreună până ajung să devină o entitate unitară, indisolubilă. În realismul aproape magic al autoarei, personajele sunt condamnate la o întrevedere metafizică cu sfârșitul. Laitmotivul mortuar este frumos eufemizat, viața și moartea fiind plasate într-o vecinătate neliniștitor de apropiată: „Nu-și putea aduce aminte. Se lăsă bucuros în voia brațelor ei și brusc nu mai simțea niciun pic de frig. Frisonul teribil încetase, lăsând în urmă o pace fără seamăn, care îi inunda deopotrivă sufletul și trupul întreg. În jurul lui, lumina creștea și îl împresura cald, ca un abur miraculos. Iată, asta trebuie să fie salvarea, își spuse, cu un ultim licăr de gând."

La miza antropologică a acestei colecții de povestiri se referă și *semnele* anunțate paratextual, semne rău prevestitoare, care sunt îngropate în mentalul pur românesc și care nu reprezintă altceva decât fragmente ale credinței vernaculare. Moartea poate fi anunțată, calculată, întâmpinată prin raportare la detalii subtile care survin brusc în firul liniștit al existenței, precum o faianță crăpată sau o oglindă fisurată inexplicabil:

„Deodată, cu un sunet sec, oglinda care alcătuia fundalul vitrinei plesni brusc sub privirea mea năucă, împărțindu-se în două jumătăți perfecte, delimitate de o dungă fină, neagră, ca un fir de ață lipit acolo cândva, din întâmplare. (...) Într-un târziu, cu chipul palid de parcă-ar fi aflat o veste teribilă, Oma a murmurat ca pentru ea: ăsta e un semn... e semnul că într-un an o să mor".

Elementele etnologice sporesc misticismul și farmecul acestor povestiri care conduc cititorul, întocmai ca un daimon de natură literară, la răscrucea epistemologică dintre viață și moarte, dintre realitate și visare: „Te-am sunat doar ca să îți zic că eram pregătită, fiindcă știam de o vreme ce urmează. Ca și atunci când s-a prăpădit Bunica, am fost prevenită într-un vis, cu luni înainte, că avea să se petreacă lucrul ăsta, apoi am mai visat ceva și acum o săptămână, așa că am avut timp să mă ocup de tot. Asta e." Sau: „Victoria lui se petrecuse doar în visul ei... Ori poate că nu? Poate că abia acum visa. Poate că trăia un vis într-alt vis?". Deși, bineînțeles, realitatea Kayei amintește pe alocuri de fantasticul cultivat de Eliade (în special în nuvela *Șarpele*), ori de maniera în care Zafón transfigurează artistic inconfundabilul spațiu al Barcelonei (într-un roman superb ca *Umbra vântului*), scriitoarea știe să strecoare în fiecare povestire câte un element care să îl surprindă pe cititor, care să îl găsească oarecum nepregătit pentru un deznodământ neașteptat, uneori ironic, precum în *Obsesie*, alteori terifiant, ca în *Destine*.

Pe scurt, prin intermediul unor pseudo-confesiuni spirituale, *Iubiri, semne și minuni* m-a transportat într-o realitate eminamente magică, un univers atemporal, în care „Timpul, evadat din liniaritatea lui comună, rătăcea aiurit prin structurile geometrice perfecte ale unor dimensiuni incalculabile". Provocându-mă la o călătorie printre mistificări și metamorfoze care emoționează, care răscolesc și care înfiorează în același timp.

FLORI

Wendy Cope

Cei mai mulți bărbați se gândesc rareori să facă gestul, măcar tu ai încercat. Era cât pe ce să-mi cumperi flori dar ceva s-a întâmplat.

Florăria se-nchisese. Sau aveai îndoieli – cele pe care minți ca ale noastre le rumegă întruna. Sau nu știai dacă o să vreau florile tale.

Când mi-ai spus am zâmbit și te-am îmbrățișat. Acum nu mai pot decât să zâmbesc. Și uite, florile pe care aproape mi le-ai luat în continuare nu se ofilesc.

(trad. Dan SOCIU)

Scriitorii prin țări străine

Elena Ștefoi

Am văzut, în acești ani, opt capitale vest-africane, foarte diferite una de alta, așa că pot depune mărturie, ca atâția alții: în conturul hărții continentale conviețuiesc nenumărate dialecte și prototipuri fizionomice, credințe tribale și orgolii naționale, straturi de istorie traumatizantă și strategii de supraviețuire, așa cum conviețuiesc opulența și mizeria, îngăduința și violențele, arșița orbitoare și întunericul înghețat, fâșiile de paradis și mormanele de gunoaie, moloz ori fiare vechi, cultul familiei și misoginismul, minunățiile artizanale, cultura sofisticată și improvizația inestetică, dansul îndrăcit și lentoarea mișcărilor de rutină, stratagemele autovictimizatoare și obsesia de a migra spre alte părți ale lumii. Asemănările și diferențele te pot pune deopotrivă pe gânduri. În Senegal, dacă ești străin și ieși singur pe stradă, fiecare localnic te trage de mânecă, vrea să-i spui ceva despre tine și să-ți fie de folos. În Cabo Verde, nimeni nu te bagă în seamă dacă nu dai tu bună ziua. Peste tot pe unde am fost, africanii de rând mi-au vorbit cu patos despre Hagi și m-au întrebat cum pot face rost de o viză în România. Fie ei elevi, fie meseriași, fie comercianți sau șomeri, nici unul dintre cei care m-au întrebat de unde sunt n-au confundat vreo clipă Bucureștii cu Budapesta.

Otilia Vieru-Baraboi

Statul Washington, The Evergreen State, în ciuda ploilor și a brazilor de tot felul – Abies Amabilis, Abies Grandis, Abies Carpa, Abies Magnifica, Abies Procera, Pinus Albicaulis, Picea Engelmannii, Picea Sitchensis, Pinus Contorta, Pinus Attenuata, etc., lista merge la infinit – este exact pustia unde „și-a înțărcat dracul iapa" și unde am ajuns eu să-mi clădesc casă cu omul meu. Vestul Sălbatic se simte încă în aer, deși Seattle-ul este orașul cel mai hip, cu cea mai rapidă creștere economică din America la momentul de față. Ce înseamnă însă o sută de ani în memoria unui loc? Mă simt mai degrabă contemporană cu primii pionieri, care au venit și ei ca mine, cu trei lucruri în traistă, dar cu dorul pământului pe care l-au lăsat în urmă atârnând greu. Generațiile actuale de americani au uitat această dezrădăcinare inițială, deși continuă să facă filme extrem de violente despre „Westerning", cum ar fi The Revenant de Inarritu sau Ravenous de Antonia Bird. „On est tous des sauvages" scria pe pieptul unui indian american, personaj spânzurat de niște braconieri francezi, vânători de blănuri și de piei de animale, în filmul lui Bird. O sălbăticiune am devenit și eu departe de locul nașterii, împăcată cu gândul că mă voi simți mereu încolțită de ostilitatea unui pământ care nu m-a dorit niciodată.

Doina Ruști

Am regăsit străzile Romei recent, ceva mai triste, mai bătrâne. Grupurile de turiști mascați se învârteau prudent, pe lângă monumente, iar Oana Boșca Mălin îmi povestea despre mesajele oculte ale lui Gian Lorenzo Bernini. Ah, manieriștii, cu obsesiile lor pentru labirint, îmi amintesc de perioada tinereții, când eram pasionată de buzunărele secrete în orice scriam.

Librăresele stau cu fețele lipite de ferestre, privind strada. M-așez la o masă, pe lângă Piazza Navona și mă simt ca în Lipscani. E călduț încă, soare de noiembrie și sonorități italiene estompate de măști. Prin piață trec grupuri de oameni, mascați, cu distanțe regulamentare între ei. Fotografiază în disperare, apoi se așază ca mine la o terasă. Călătoriile prin Europa sunt acum confruntări nostalgice cu un trecut foarte îndepărtat. Ultima oară am fost la Roma în 2019, nu mai știu ce-am făcut, îmi amintesc doar o noapte în care cântam pe străzi. Îmi uitasem papucii pe undeva, simt și-acum sub tălpi fierbințeala pavajului. Dar mai mult simt c-a trecut de-atunci o imensitate, încât noaptea aia seamănă cu alta, din adolescență, pe când doar visam să călătoresc în Italia.

Alina Cosma

Piața Republicii din centrul Erevanului vibra în ritmul muzicii lui Charles Aznavour. Apusul pudrase clădirile din jur cu lumină purpurie și se așternuse ca un văl de catifea peste „orașul roz". Ne-am așezat la un vin de rodii delicios. În tradiția armeană, rodiile ocupă un loc important, simbolizând sensul vieții, prosperitatea și abundența. Serile în Erevan au un farmec aparte.

Ne-am început a doua zi la o cafea în piața de vechituri, Vernisaj, un loc care transmite cu adevărat vibe-ul orașului. Din frumusețile zilei, ne-au plăcut în mod deosebit Muzeul manuscriselor, Matenadaran, și Muzeul Parajanov, fiind atrase încă de dinainte de personalitatea regizorului. Admirat de Fellini și Tarkovski, Serghei Parajanov impresionează prin geniu, prin gândire paradoxală și poetică, dar și prin excentricitatea redată în îmbinarea de culori, de simboluri, de metafore. De altfel, unul dintre cele mai cunoscute filme ale sale, *Culoarea rodiilor*, ar putea fi o incursiune în modul de gândire și în stilul lui artistic.

Anca Mizumschi

Atunci când m-am mutat în America, m-am rupt brutal de tot. M-am trezit într-o lume în care nimic nu mai era al meu; mirosurile, texturile și intensitatea luminii nu mai erau ale mele; de fapt, nimic nu mai era.

Țara, prietenii și familia se proiectau pe cer, undeva departe și eu trăiam între patru pereți, ca pe o insulă. Un continent uriaș, prins între două oceane, devenise o insulă. Pe alocuri ostilă, pe alocuri înnăbușitoare, dar cu desăvârșire străină pentru un om fără gust, fără miros, fără aer.

A trebuit să iau totul de la capăt și să îmi crească organe noi: degete noi, plămâni noi, o frunte nouă. A trebuit să înțeleg altfel lucrurile, să le accept dilatarea, lipsa de sens, înfrângerea. Ideea că fiecare om e o țară și țările sunt legate între ele e falsă. Când eram în România eram diferită, dar aproape niciodată singură; aici nu mai sunt diferită, dar întotdeauna singură.

Aici totul se mișcă sub picioarele mele, pereții faliilor se subțiază și lumea nu mai e așa cum o știam, dar mai ales, îmi este teamă, lumea nu va fi niciodată, așa cum credeam. O lume deșirată, fără sens, fără corp, fără mijloc. Am devenit constructor de faruri care plutesc pe apă. Faruri flotabile care nu mai indică direcția pământ.

Revista este editată de Asociația Creatorilor de Ficțiune (ACF).

Bulevardul Bălcescu, nr. 7, București.

© OPTm

ISSN 2734 - 5017
ISSN-L 2734 - 5017

REDACȚIA

Editor-șef: Cristina BOGDAN.
Redactori: Mihai ENE, Cătălin D. CONSTANTIN, Doina RUȘTI, Radu ALDULESCU, Catrinel POPA, Enrique NOGUERAS, Roberto MERLO, Sebastián TEILLIER, Adriana TITIENI IRIMESCU, Emanuela ILIE, Diana DRAGOMAN, Ciprian HANDRU, Bianca ZBARCEA, Codruţ RADU.

https://optmotive.ro
e-mail: optmotive@gmail.com